

*О. В. Ротар,
В. М. Гоншовський*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ У ШКОЛАХ НОВОГО ТИПУ

У статті аналізується формування здорового способу життя у школах нового типу.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, начально-тренувальні заняття, школи нового типу.

Актуальність. Увага до проблеми здоров'я збільшується з кожним роком як у нашій країні, так і в усьому світі. У Канаді, Великобританії, США, Франції піклування про здоров'я є частиною національної політики, про що свідчать державні програми здоров'я і національні інформаційні огляди про стан здоров'я. Їхня реалізація можлива за умови населення усвідомлює: ступінь здоров'я прямо залежить від ставлення до нього на державному й особистому рівні.

Формування здорового способу життя як технології збереження здоров'я і забезпечення високої результативності і продуктивності праці людини є, поряд із проблемами війни й світу, екологізації свідомості людини, найважливішою проблемою сучасності.

Завдання: визначення організаційно-педагогічних умов формування здорового способу життя учнів у школах нового типу.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз соціокультурних і освітніх тенденцій свідчить про те, що різні аспекти поведінки людини у ставленні до свого здоров'я в останнє десятиріччя стали предметом міждисциплінарних досліджень і об'єктом пильної уваги вчених як українських, так і близького зарубіжжя.

У дослідженні цієї проблеми з'явилось декілька напрямків: філософсько-соціологічне; медико-гігієнічне; психолого-педагогічне.

Зазначимо, що загальні теоретичні питання здорового способу життя розглянуто в роботах Г.Апанасенка, С.Бондаревського, О.Дубогай, В.Новосельського, В.Платонова, В.Оржехівської та ін.; психологічні особливості особистості, її фізичний розвиток та формування у процесі фізичного виховання розкривається у працях М.Линця, Г.Малахова, В.Моляко та ін.; питанням особистості як системи відносин індивіда з навколишнім соціальним середовищем присвячені роботи Р.Баєвського, В.Сорокіна та ін.; фізична культура як вид соціальної діяльності, спрямованої на зміцнення здоров'я і розвиток фізичних здібностей розглядається в роботах П.Коробейнікова, Б.Шияна; фізична культура як засіб підготовки до праці й захисту Батьківщини висвітлює у своїх працях В.Качашкін; змістовий бік проблеми виховання навичок здорового способу життя докладно розкривається В.Артемоновим, В.Моченовим, Р.Баєвським, В.Войтенко.

У сучасних умовах, коли зниження духовного потенціалу та здоров'я молоді, особливо підлітків, учнів ЗНЗ стає відчутною реальністю, необхідність орієнтованості на формування духовних потреб, здорових звичок, фізичного загартування, в цілому здорового способу життя є одним із пріоритетних напрямів у розробці концепції виховання дітей і молоді у національній школі.

Аналіз програм із фізичного виховання для загальноосвітніх шкіл свідчить про те, що вони в цілому спрямовані на вирішення завдань фізичного вдосконалення учнів. В той же час низький рівень рухової активності, невідповідність рівня підготовки школярів контрольним нормативам з фізичного виховання, відсутність інтересу до уроків фізичної культури, значні недоліки у створенні педагогічних

умов, котрі не враховують специфіку дітей підліткового віку, гальмують процес формування здорового способу життя.

Аналіз літературних джерел і дисертаційних досліджень свідчить, що проблема формування здорового способу життя підлітків у школах нового типу не була предметом спеціальних досліджень.

Разом з тим у сучасних школах з поглибленим вивченням фізкультури, ліцеях, гімназіях створені інші умови, ніж у ЗОШ, основи формування здорового способу життя підлітків мають свої особливості. Визначення специфіки формування здорового способу життя підлітків у школах нового типу є проблемою, яка полягає у розв'язанні суперечностей між: існуючими підходами до фізичного виховання підлітків, які склалися у загальноосвітніх навчальних закладах і зорієнтовані лише на покращення фізичних якостей, практичного досвіду та вимогами щодо необхідності навчити школярів використовувати набуті знання і вміння для забезпечення собі способу життя, котре сприяло би збереженню здоров'я; структурою педагогічного процесу та вимогами щодо управління формуванням здорового способу життя з урахуванням специфіки підліткового віку.

Дослідження показують, що навчально-виховний процес повинен включати два провідних напрямки організаційно-педагогічної діяльності по формуванню здорового способу життя: створення оптимальних зовнішніх умов – мікросоціального середовища (гуманістичні відносини, сприятливий психологічний клімат, активна творча обстановка), через спільну діяльність і спілкування дітей і дорослих в освітньому процесі; забезпечення внутрішніх умов (установок, потреб, здібностей) для саморозвитку й самовиховання учнів через механізми самопізнання, рефлексії, цілеутворення.

Отже, сучасна ситуація характеризується протиріччями між усвідомленням суспільством необхідності підтримки здоров'я і праездатності особистості, як важливої характеристики конкурентоздатності в умовах ринкової економіки й недосконалості освітньої системи (практичною відсутністю адекватних організаційно-педагогічних умов), що сприяє формуванню необхідних якостей особистості школярів і, перш за все, підлітків.

У загальношкільний план навчально-виховної роботи школи введені фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі шкільного дня, фізкультхвилинки, різноманітні ігри на перервах. Комплексні вправ складаються вчителями фізкультури разом із шкільною медсестрою.

Широкого розмаху в школі набула позакласна спортивно-масова робота. Педколектив школи намагається різноманітнити її форми, враховуються індивідуальні особливості та інтереси дітей і підлітків. Учні молодших класів займаються в гуртках фізичної культури, які ведуть спортсмени-старшокласники. Починаючи з 3 класу учні займаються в секціях з 12 видів спорту: волейбол, баскетбол, лижі, легка та важка атлетика, аеробіка, боротьба, теніс, стрільба, футбол, шахи, шашки.

В літній період школярі продовжують: працюють спортивні секції, проводяться спортивні змагання.

Педагоги школи приділяють увагу тому, щоб розкрити виховне значення спорту, його значення у формуванні в дітей позитивних моральних якостей. У стінній пресі ("Ентузіаст", "Олімпійський резерв") регулярно повідомляється про спортивні досягнення наших учнів у школі та місті.

Щоб охопити підлітків систематичними заняттями фізичними вправами в режимі шкільного та позашкільного часу, необхідно виховати у дітей потребу фізичного удосконалення. Вирішення цього завдання потребує, перш

за все, посилення виховної роботи, спрямованої на формування у кожного школяра цієї потреби. Особливе значення виховної роботи пояснюється тим, що потреба – це психологічний стан, який характеризує потяг особистості до конкретних дій, які сприймаються як необхідна умова існування. Отже, у процесі виховання необхідно планомірно формувати у школярів саме такий стан, який характеризується як потяг до занять фізичними вправами з метою розвитку своїх здібностей, укріплення здоров'я. Без усвідомленого бажання, потреби самих підлітків удосконалювати свої фізичні можливості неможливо успішно здійснювати їх фізичне виховання.

Формування у школярів розумних потреб, в тому числі й потребу фізичного удосконалення, є складним та багатограним педагогічним процесом. Характер потреб і процес їх формування залежить від багатьох впливів на дитину зі сторони школи та батьків, засобів масової інформації, літератури. При цьому сам учень повинен стати активним учасником процесу формування особистих потреб, від його свідомості та активності залежить успіх у цій справі.

Ефективність формування здорового способу досягається в результаті цілісного (інтегративного) підходу, що визначається а) вихованням у школярів, їхніх батьків і педагогів аксіологічного підходу, спрямованого на освоєння пріоритетних цінностей, пов'язаних не тільки зі збереженням життя і зміцненням здоров'я, але і з перекладом цього процесу в розряд, що самоорганізується; б) розробкою змісту й особливостей поетапного формування здорового способу життя учнів; в) підвищенням кваліфікації й реорганізацією методичної роботи педагогів через валеологічну спрямованість усього навчально-виховного процесу; г) систематичним педагогічним моніторингом процесу й результатів формування здорового способу життя учнів.

Висновки

Однак слід відзначити, що у шкільній освіті сьогодні ще не достатньо науково обґрунтована система ознайомлення дітей із проблемами формування, збереження і зміцнення здоров'я; всебічно не продуманий зміст базових знань із проблеми здоров'я і здорового способу життя, відсутня методика розвитку знань про спосіб життя як фактора здоров'я; не розроблені методичні прийоми, за допомогою яких ця інформація може бути засвоєна.

Випускники загальноосвітньої школи ще не мають у своєму розпорядженні необхідних, важливих знань про збереження здоров'я; у них немає навичок ведення здорового способу життя; вони не здатні оцінити вплив середовища на здоров'я людини й генофонд майбутніх поколінь. Ці аспекти проблеми потребують подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Зверева В.І. Організаційно-педагогічна діяльність керівника школи / В.І. Зверева. – М.: Нова школа, 1997. – 320 с.
2. Кружиліна Т. Здоров'ятворююча освіта: валеологічний підхід до організації педагогічного процесу / Т. Кружиліна, Т. Орехова // Основи безпеки життя. – 1997. – №11. – С.10-14.

In the article, forming of healthy way of life is analysed at schools of new type.

Key words: healthy way of life initial are training employments schools of new type.

Отримано: 18.10.2010